

Začátky Ludka Pachmana

Pátrání v historii s malou detektivkou

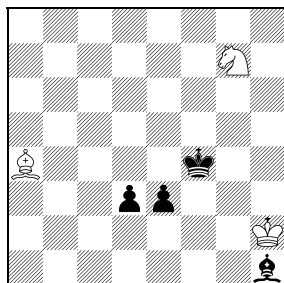
Luděk Sedlák a Jaroslav Polášek

V prvním díle seriálu „Zleva napravo“ (Čs. šach 6/2014) se uvádí, že „první zmínku o Ludku Pachmanovi objevíme v Šachu v roce 1943“. V té době bylo Pachmanovi 19 let a stal se známým po Velikonočním turnaji v Praze, do něhož byl přijat na přímou Karla Opočenského a kde jeho statečný výkon zaujal i samotného mistra světa Aljechina. Ve skutečnosti se Pachman v té době věnoval šachu už velice intenzivně a ani na stránkách časopisu Šach nebylo jeho jméno zcela neznámé. Poprvé se s ním setkáváme už v čísle 12/1940, kdy byly uveřejněny dvě jeho původní studie (tehdy mu bylo pouhých 16 let).

Jedna z nich dostala dokonce 3. čestné uznání – viz **D1** s tímto rozdílem: bSa4→b3, bJg7→h5, cKf4→g4. Zamýšlené řešení **1.Jg3 e2 2.Jxe2 dxe2 3.Sd1! exd1D pat** však vyvrací poměrně jednoznačně 1...Sd5! 2.Sd1+ (2.Sa4 Kf3) 2...Sf3 3.Jf1 e2 4.Je3+ Kf4 5.Sxe2 dxe2 s výhrou v koncovce střelce proti jezdcí. Studii se podařilo opravit a rozpochybovat černého krále: **D1 1.Je6+ Kg4!** Kryje pole f3. Po 1...Ke5 by remizovalo 2.Jc5 d2 (2...Kd4 3.Jxd3 Kxd3 4.Sb5+ a 5.Kxh1) 3.Sd1, protože černý nemá k dispozici Sf3. **2.Jd4!** 2.Sd7? Kh4! 3.Jf4 d2 4.Sa4 Sf3 a černý vyhraje, např. 5.Sd1 Sxd1 6.Jg2+ Kg5 7.Jxe3 Sh5 8.Kg3 Sg4 9.Kf2 Kf4. 2...e2 3.Jxe2 dxe2 4.Sd1 exd1D pat.

Luděk Pachman

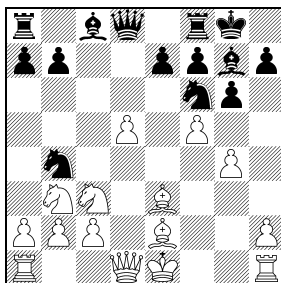
3. č. uznání Šach 1940
oprava J. Polášek (originál)

1 bílý remizuje

Aljechin – Botvinnik

Nottingham 1936
pozice po 12...Jb4

2 bílý na tahu

V roce 1941 je Pachman v Šachu už poměrně častým hostem, především v rubrice Studiový šach, ale nejen tam. Kromě deseti originálních studií (ani vedoucí studiové rubriky a velice plodný skladatel Ladislav Prokeš jich v tomto roce neotiskl více) se Pachmanovo jméno objevuje v rubrice „Analysujte s námi!“ vedené Josefem Loumou. Příspěvek v čísle 8/1941 je sice krátký, ale přesto na něm už můžeme rozpoznat nejen obrovský Pachmanův talent a zápal pro hru, ale i vlastnost, která ho bude po celý život provázet v šachu i mimo šachovnici – žádný přehnaný respekt před autoritami. Se sebedůvěrou sobě vlastní se Pachman pustil do rozboru jedné z variant dračí obrany v sicilské hře, známé z partie **Aljechin – Botvinnik** (Nottingham 1936). Oba soupeři tehdy stáli na samém vrcholu pyramid světového šachu, těžko se mohl Pachman poměřit se slavnějšími jmény. V Šachu 8/1941 se uvádí:

„Analysujte s námi! Druhou, zajímavější, analýzu nám zaslal p. L. Pachmann z Bělé p. Bezdězem. (jak je vidět z chyby v Pachmanově přijetí, mladý šachista stál teprve na prahu své cesty za slávou – pozn. LS) o útoky proti dračí obraně v sicilské hře. V několika pojednáních ročníku 1939 doporučili jsme čtenářům toto vedení: **1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 cxd4 4.Jxd4 Jf6 5.Jc3 Jc6 6.Se2 g6 7.Se3 Sg7 8.Jb3 Se6 9.f4 0-0 10.g4! Na Botvinnikův tah 10...d5 pak 11.f5 Sc8 12.exd5 Jb4** (viz D2)

13.Dd2 (Ve zmíněné partii zahrál Aljechin 13.d6?! a po 13...Dxd6 14.Sc5 Df4 15.Vf1 Dxb2 16.Sxb4 Jxg4 17.Sxg4 Dg3+ 18.Vf2 Dg1+ 19.Vf1 Dg3+ skončila partie remízou věčným šachem – pozn. LS) Jako nejlepší obrana byl zjištěn tah **13...Jfxd5!** Naše útočná varianta **14.0-0-0 ztroskotala na 14...Jxc3!** Doporučili jsme proto dobré poziční pokračování **14.Jxd5 Dxd5! 15.0-0-0! Dxd2+ 16.Sxd2 s pěknou hrou bílého. Nyní nás upozorňuje tento mladý problemista a nadějný hráč, že možno doporučit vedle poziční hry i útočné pokračování 13.Sf3!** L. Pachmann probírá odpověď **13...gxf5**, po níž pokračování **14.a3! fxg4 15.Sg2! Ja6 16.Dd3!** s další **17.0-0-0** znamená sice obět pěšce, ale skvělé útočné možnosti bílého. Tento názor se nám zdá být správný a tak je pravděpodobné, že nejen 13.Dd2, ale i 13.Sf3 ohrožuje korektnost Botvinnikova protiútoky 10...d5!“

Tolik redaktor **Josef Louma** v Šachu č. 8/1941. Dodejme, že se Pachman nemýlí, jeho 13.Sf3! záhy vytlačilo Botvinnikův protiútok z turnajové praxe, černí pokračují 10...Vc8 či 10...Ja5.

Z Loumovy závěrečné poznámky je patrné, že Luděk Pachman byl v té době znám především jako začínající, přesto již úspěšný problemista. Jeho zájem o šach byl ale už tehdy všestranný, o čemž svědčí mimo jiné Pachmanova účast v celoroční řešitelské soutěži studií (mezi vítězi nefiguroval) nebo cílá korespondence s redakcí, kterou lze vyzozorovat v rubrice **Listárna redakce Studiového šachu**, kde mezi jinými naleznete řadu odpovědí určených evidentně Ludku Pachmanovi. Několik příkladů:

V čísle 4/1941: „L. P., Bělá pod Bezdězem: Otiskneme i s věnováním.“ (Nejspíš jde o studii, kterou L. Pachman věnoval J. Cumpemu, byla otištěna jako č. 55 v čísle 8/1941 – pozn. LS).

V čísle 6/1941: „L. P., Bělá pod Bezdězem: Partii jsme odevzdali redakci partiiové části, ostatní přineseme co nejdříve.“

V čísle 9-10/1941: „L. P., Bělá p. Bezd.: Čtyřtážka má vedlejší 1.Dc1.“

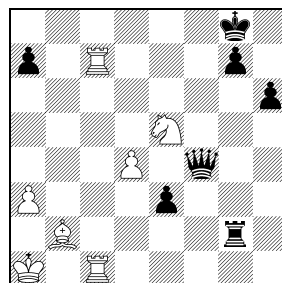
V čísle 11/1941: „L. P., Bělá pod Bezd.: Studii z Pojiz. listů ze dne 15. 8. 1941 zašlete ještě jednou. Zasláné postavení nebo řešení je chybné – černý jezdec nemůže ve 3. tahu na a5, ani bílý král ve 4. tahu na d7.“

Velmi zajímavá je informace o partii, kterou mladý Luděk zaslal do Šachu k otištění (viz Listárna č. 6/1941). Žádná Pachmanova partie v roce 1941 totiž otištěna nebyla, asi se redaktorům nezdála dost dobrá. Možná, že svého rozhodnutí později litovali, propásli historickou příležitost zveřejnit první známou partii budoucího šachového velíkána. Zahrajme si na detektivky a pokusme se vypátrat, kterou partii z nejranějšího období své kariéry mohl tehdy 17letý Pachman nabídnout redaktorům Šachu. Zalistujeme-li v jedné z pozdějších slavných Pachmanových učebnic – **Taktice moderního šachu**, nalezneme v ní dvě kombinační ukázky z roku 1941.

Jednou z nich je závěr partie **Březovský – Pachman** z dorosteneckého turnaje v Mladé Boleslavi (viz **D3**), na kterém autor demonstroval důležitý taktický prvek: „*Přilákání jezdce na pole, na němž jej pěšec postoupivší na předposlední řadu napadne. Hrozí pak současně proměna pěšce na dvou polích (prostým postupem nebo braním jezdce)*“ (TMS I, dgm. 412): **1...Vxb2! 2.Jd3 Dxc7! 3.Vxc7 Vd2 4.Jb2 „Prohraje i 4.Jc1 e2 5.Jxe2 Vxe2 6.Vxa7 Vd2 7.Vd7 h5 8.Vd5 g6 atd.“ 4...Vd1+ a bílý se vzdal („5.Jxd1 e2“).**

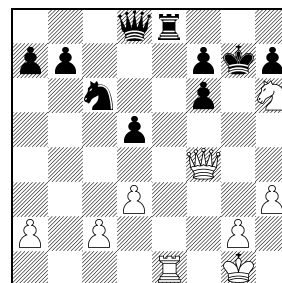
(JP: Pikantní je, že tah 1...Vxb2? byl ve skutečnosti chybou, hráči si nevěsili pěkné kombinační záchrany **2.Vxg7+! Kxg7 3.Vc7+ Kg8 4.Vc8+ s věčným šachem**, protože po 3...Kf6 4.Vf7+ Kg5 5.Vxf4 e2 6.Kxb2 e1D?? 7.Jd3+ by bílý dokonce vyhrál. Remizovalo také efektní **2.Vc8+! Kh7 3.Vh8+! Kxh8 4.Jg6+ s dalším 5.Jxf4**.)

Březovský – Pachman

3 černý vyhraje

Pachman – Najbrt

4 bílý vyhraje

V témže roce se v Mladé Boleslavi hrála partie **Pachman – Najbrt** (viz **D4**), jejíž závěrečná kombinace posloužila jako příklad matu dámu (TMS II, dgm. 124): **1.Jf5+ Kh8 2.Dh6 Vg8** (2...Vxe1+ 3.Kf2) **3.Ve8! Dxe8 4.Dxf6+ Vg7 5.Dxg7 mat.**

(JP: L. Pachman uvádí, že chybou bylo 2.Vxe8+ Dxe8 3.Dh6 pro 3...De1+ 4.Kh2 De5+ a černý udrží remízu. Avšak po 3.Dh4! De6 4.Dg4! černý nepokryje mat na g7.)

Pravdu sice už nikdo nezjistí, ale dopřejte nám tu radost se domnívat, že právě jednu z těchto dvou partií poslal Luděk Pachman v roce 1941 do Šachu k otištění.

Sluší se dodat, že Luděk Pachman by asi vynikl i ve skladebním šachu, kdyby se mu více věnoval. Ostatně, jako nadějný problemista byl znám dříve než jako silný praktický hráč. Po úspěšném vystoupení na pražském Velikonočním turnaji v roce 1943 se ale věnoval skladebnímu šachu už jen sporadicky. O studii se sice nepřestal zajímat, v roce 1953 dokonce získal v celoroční soutěži Šachu 1. cenu, ale praktická hra už měla jednoznačnou prioritu.

Přesto některé jeho studie, byť mnohdy nekorektní, měly zajímavé motivy. Můžete se těšit na jejich opravu a vylepšení – věnovat se jim budeme příště.